

- як інформаційну базу при ухваленні управлінських рішень із стратегічних питань, при плануванні інноваційної, технічної і продуктової політики;
- при формуванні механізму управління, визначенні резервів конкурентоспроможності і посиленні конкурентних позицій ПП на конкретному ринку.

Література:

1. Фатхутдинов Р.А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление. / Р.А. Фатхутдинов. - М.: ИНФРА-М. - 2000. - 312 с.
2. Юданов А.Ю. Конкуренция: теория и практика. / А.Ю. Юданов. [2-е изд.] - М.: Пресс, 1998.
3. Воронкова А.Э. Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация. Монография. / А.Э. Воронкова. - Луганск: Изд-во ВЛУ, 2000. - 315 с.
4. Фатхутдинов Р. А. Стратегический маркетинг. / Р.А. Фатхутдинов. - М.: Интел - Синтез, 2000. - 640 с.
5. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент. / Р.А. Фатхутдинов. - [3-е изд.], - М.: ЗАО "Бизнес - школа "Интел - Синтез", 1999. - 416 с.

*Гримак Михайло,
студент групи РКзм-51*

СУТНІСТЬ І ВАЖЛИВІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ АУДИТОРСЬКОГО РИЗИКУ ТА ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПЛАНУВАННЯ АУДИТУ

Проведення аудиту за будь-яких умов, завжди, супроводжується певним ризиком. Практично немає таких заходів які б звели аудиторський ризик до нуля. Але, незважаючи на обставини та причини, аудитору слід намагатися, щоб рівень ризику висловлення невідповідної думки щодо сутевості помилок які містяться у фінансової звітності був мінімальним. Відтак він повинен спланувати аудиторський процес таким чином, щоб вибрані аудиторські методи, процедури й тести контролю дали можливість зменшити ступінь аудиторського ризику та скласти об'єктивний аудиторський висновок.

Отже, питання зменшення аудиторського ризику до сприятливого рівня і підвищення ефективності аудиту відносяться до першочергових та потребує відповідної уваги й прискіпливості при його вирішенні.

У п.3 міжнародного стандарту 400 „Оцінка ризиків і система внутрішнього контролю”, аудиторський ризик визначається як ризик того, що

аудитор висловить невідповідну аудиторську думку у випадках, коли у фінансовій звітності міститься суттєві перекручення [1, с. 127].

Андреєв В.Д. визначає термін „аудиторський ризик” як синтетичну (штучну) величину, що змінюється під впливом властивого, контроль-ного та детекційного ризиків [2, с.56], і „аудиторський ризик—це ризик того, що ревізор може скласти необ’єктивний висновок щодо фінансової інформації, в основі якої закладено невірні дані про матеріальні цінності або дані, суттєвість яких визначена невірно [2, с. 214].

З погляду Усача Б. Ф., „Аудиторський ризик являє собою ризик того, що аудитор може позитивно оцінити Баланс та інші форми звітності тоді, коли вони приховують у собі істотно негативну інформацію, яка не відповідає реальності”[3, с. 56].

Отже, як видно з вищенаведеного, поняттю ризику даються різні тлумачення, хоча за економічним сенсом вони є приблизно однаковими.

Спираючись на визначення аудиторського ризику Андреєвим В. Д., доцільним буде наведення визначення компонентів аудиторського ризику: властивого ризику, ризику системи контролю і обліку та ризику невиявлення.

Властивий (невід’ємний) ризик представляє собою здатність сальдо рахунку або класу операцій перекрученням, які можуть бути суттєвими окремо або у сукупності з перекрученнями інших залишків рахунків або класів операцій, при умові відсутності відповідних засобів внутрішнього контролю [1,с. 127]. Що стосується властивого ризику—він буде присутній при будь-яких умовах, незалежно від обсягу аудиторської вибірки, так як не залежить від компетентності аудитора.

Ризик системи контролю - це ризик того, що перекручення сальдо рахунку або класу операцій, які можуть бути суттєвими окремо або у сукупності з перекрученнями інших сальдо рахунків або класів операцій, не будуть виявленні і своєчасно усуненні за допомогою систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю [1,с. 127]. Щодо цієї складової аудиторського ризику, зазначимо, що певний ризик завжди має місце у силу обмежень які присутні будь-якій системі бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю.

Однак застосування, адекватно ситуації, аналітичних процедур й тестів контролю дадуть можливість зменшити його рівень до сприятливого.

Ризик невиявлення полягає в тому, що аудиторські процедури перевірки по суті не дозволять виявити перекручення у сальдо рахунків або класів операцій, яке може бути суттєвою окремо або у сукупності з перекрученнями інших сальдо рахунків або класів операцій [1,с. 127].

Перед тим як приступити до планування аудиту, слід вивчити всі сторони діяльності підприємства-клієнта, нормативну-правову базу та інші чинники, які дозволять знизити його до мінімуму.

Аналізуючи зміст міжнародних стандартів аудиту 300 „Планування”, 400 „Оцінка ризиків і система внутрішнього контролю”, 401 „Аудит в умовах комп’ютерних інформаційних систем”, 540 „Аудиторська перевірка облікових оцінок” на предмет запропонування більш ефективних підходів щодо оцінки аудиторського ризику дозволило констатувати наступне:

Фундаментальною вимогою (рекомендацією) всіх досліджених стандартів є те, що під час вибору критерію оцінки ступеня ризику основна увага повинно приділятися наявності практичного досвіду в області бухгалтерського обліку, розуміння наукового та практичного застосування елементів методу бухгалтерського обліку, зокрема подвійного запису, балансу і оцінки, знання бізнесу клієнта та нормативно-правової бази. І це цілком виправдане, адже без її дотримання неможливо здійснення якісного аудиту.

Цілком справедливою та доречною буде й наступне твердження. Для відповідного визначення рівня аудиторського ризику і його оцінки, аналізу його впливу на якість аудиту, важливим елементом є ретельне, прискіпливе дослідження не тільки відповідності системи контролю й бухгалтерського обліку та впливу загальновідомих факторів на ефективність її функціонування, а й значущість таких чинників, як:

- вплив прийнятих рішень власника (власників) підприємства, інших пов’язаних сторін щодо відображення інформації у звітності. (Йдеться про випадки, коли юридично власник ніяк не бере участь в управлінні підприємством, а за сутністю є єдиним керівником, такій феномен спостерігається в українській економіці);
- грошово-кредитна політика країни;
- компетентність програміста, що обслуговує комп’ютерні програми підприємства-клієнта, в області бухгалтерського обліку;
- само середовище комп’ютерних інформаційних систем;
- чесність керівництва;
- стан економіки та умови конкуренції, а також ступінь використання сучасних технологій, споживацькій попит на вироблену і реалізовану продукцію (робіт, послуг) і, звичайно, прийнята облікова політика підприємства тощо.

Адекватна оцінка впливу перелічених факторів, а також інших факторів які на думку аудитора є суттєвими, дадуть можливість сформулювати обґрунтовану остаточну оцінку своїх стверджень щодо ви-

значення рівня ризику загалом та окремо по кожному сальдо рахунків або класу операцій.

А у разі розходження між аудиторської оцінки суми, підтвердженої наявними аудиторськими доказами і оціночним значенням, відображене у фінансовій звітності, аудитор зможе визначити є чи ні необхідність у коригуванні відповідних статей звітності, враховуючи дане розходження.

Додатково, для підтвердження ефективності прийнятого рішення щодо оціночних припущень, на яких ґрунтується оціночне твердження, аудитор доречно розглянути між іншим:

- чи обґрунтовані вони у світлі фактичних результатів попередніх періодів;
- чи узгоджуються вони з припущеннями, використані для отримання інших оціночних суджень;
- чи узгоджуються вони з відповідними планами керівництва (хоча узгодження цього питання може носити суб'єктивний характер, виходячи з право впливу на прийняття остаточного рішення).

Відтак, для запобігання суб'єктивізму, аудиторів слід проаналізувати доречність алгоритмів, які були застосовані керівництвом під час підготовки оціночних тверджень. При цьому аналіз ґрунтується на знання аудитора про фінансові результати діяльності підприємства-клієнта за попередні періоди, практики, якої дотримуються інші суб'єкти господарювання галузі, та з планів керівництва доведені до відома аудитора.

Іншим ефективним підходом, без якого неможливо визначення рівня загального аудиторського ризику і доведення до сприятливої межі є вибір адекватних процедур і тестів контролю, які повністю відповідали б цілям аудиту. Від свідомості їх важливості та відповідності цілям залежить обсяг аудиту і майбутній характер аудиторського висновку, зміст розроблених пропозицій й рекомендацій перспективності діяльності суб'єкта господарювання. Достатньо ефективними з точки зору автора є наступні процедури й тести контролю:

- Перевірка і підтвердження проведених звірок;
- Виконання контролю над прикладними програмами і середовищем комп'ютерних інформаційних систем, посередництвом контролю:

А. над доступом до файлів даних;

Б. за змінами комп'ютерних програм (підпрограм, що є досить частим явищем на підприємства), особливо за їх частотою;

- Перевірка ведення аналітичних рахунків та оборотних відомостей аналітичного обліку за рахунків;

- Фактична перевірка наявності залишків на рахунках, у тому числі з різними дебіторами й кредиторами;
- Порівняння даних, одержаних із внутрішніх джерел, з зовнішніми джерелами інформації;
- Порівняння і аналіз фінансових результатів з витратами, передбачені бюджетом витрат (кошторисом).

Хоча, остання процедура є високоефективною, проблемною є можливість її використання у практиці аудиту зважаючи на той факт, що небагато підприємств України складають бюджети доходів і витрат або відповідні кошториси, як стратегічного так і оперативного характеру.

Загалом результат проведеного дослідження дає підставу зазначити, що для встановлення рівня аудиторського ризику, доведення його до прийнятної межі та підтвердження оціночних значень, аудиторіві необхідно отримати достатню кількість достовірних аудиторських доказів, відносно обумовленості аудиторського судження, це по-перше.

По-друге, процес визначення оціночного значення повинен бути простим або складним у залежності від характеру перевіреної статті, щоб унеможливити суб'єктивність думки в аудиторському висновку.

Одним з кроків по підвищенню ефективності оцінки рівня аудиторського ризику може стати внесення змін до Закону України „Про аудиторську діяльність”, зокрема до статті 19 „Обов'язки аудиторів перед і аудиторських фірм”, із приведенням загального механізму визначення рівня аудиторського ризику, як це зроблено, наприклад, в Указі Президента Російської федерації „Про аудиторську діяльність у Російської Федерації від 22 грудня 1993 р. № 2263.

Список використаних джерел:

1. Международные стандарты аудита и кодекс этики профессиональных бухгалтеров./ Под ред. О. М. Никифоровой.- М.: (Издательство), 2000.—699с.
2. Андреев В.Д. Практический аудит: справ. пособ. / В.Д. Андреев – М.: Экономика,1994. – 366с.
3. Усач Б. Ф. Аудит: навч. посіб. / Усач Б. Ф. - К.: Знання-Прес, 2002. – 223с.
4. Закон України „Про внесення змін до Закону України „Про аудиторську діяльність” від 14. 09. 2006 р. № 140-УІІ, Урядовий Кур'єр від 19. 10. 2006р. № 195. – С. 1-3.
5. Проблеми і перспективи розвитку аудиту в Україні // За ред. Проф.. М.С.Пушкаря – Тернопіль, ТНЕУ, 2012. – 220 с.